Turisme
La Costera

Tresors de l'interior

La Ruta dels Roders

www. turismelacostera.com

Turisme La Costera
Tresors de l'interior

En aquest enllaç i codi QR podràs trobar informació actualitzada sobre els pobles de la ruta i on menjar i dormir

LA RUTA DELS RODERS

Hola, anem a fer camí seguint els roders de les terres de la Costera. Vivim a un corredor estret entre serralades, el lloc ideal per emboscades i colps de mà i fugir a tota velocitat als nostres amagatalls a repartir el botí. Per açò, des del principi de la història són molts els roders que han campat per aquestes terres. Però, no penseu que la nostra és una vida fàcil. Ens perseguien sense descans i la majoria vàrem viure vides curtes de patiments. Sempre amagats i fugint. Pocs triàrem la vida de roder. La majoria vàrem ser empentats per la fam, les injustícies o les persecucions i molts a força de crims i indignitats vàrem acabar sent tan injustos i perillosos qui amb els seus abusos ens havia convertit en roders.

L'itinerari comença en Barxeta, un poble envoltat de serralades i passos estrets cap a comarques veïnes com la Safor, la Valldigna, la Ribera Alta o la Vall d'Albaida. Muntanyes que van ser origen i refugi de roders i que van convertir Barxeta en un maldecap per als governs del segle XIX.

Després visitarem Xàtiva que va ser bressol i tomba de roders i on encara podrem visitar alguna les cases que van habitar, palaus que van ser assaltats, l'hospital on els atenien quan eren ferits i el que queda de la presó on alguns d'ells van acabar les seues dies. No molt lluny de Xàtiva farem una escapada per visitar la Llosa de Ranes on coneixerem l'origen del famós roder Micalet Mas.

La següent estapa del camí serà Rotglà i Corberà, on veurem una venta que va ser testimoni d'assalts i refugi de roders, i, de seguit, Llanera de Ranes on encara queda memòria al territori de les accions dels roders.

Seguirem per Cerdà, Canals i l'Alcúdia de Crespins on trobarem les restes d'antics camins i la història de la mítica darrera batalla d'un dels roders valencians més coneguts.

El nostre camí tindrà la següent parada a Montesa on visitarem l'escenari d'algun dels fets dels roders i, sobre tot, del misteri d'una mort a la que diversos roders van prendre part.

La ruta té el seu tram final a les terres de Moixent, on ens assabentarem de les històries dels roders del nostre ponent que actuaven a la frontera amb Castella. Unes llegendes i fets a l'alçada de les del Far West que hem gaudit a tants llibres i films.

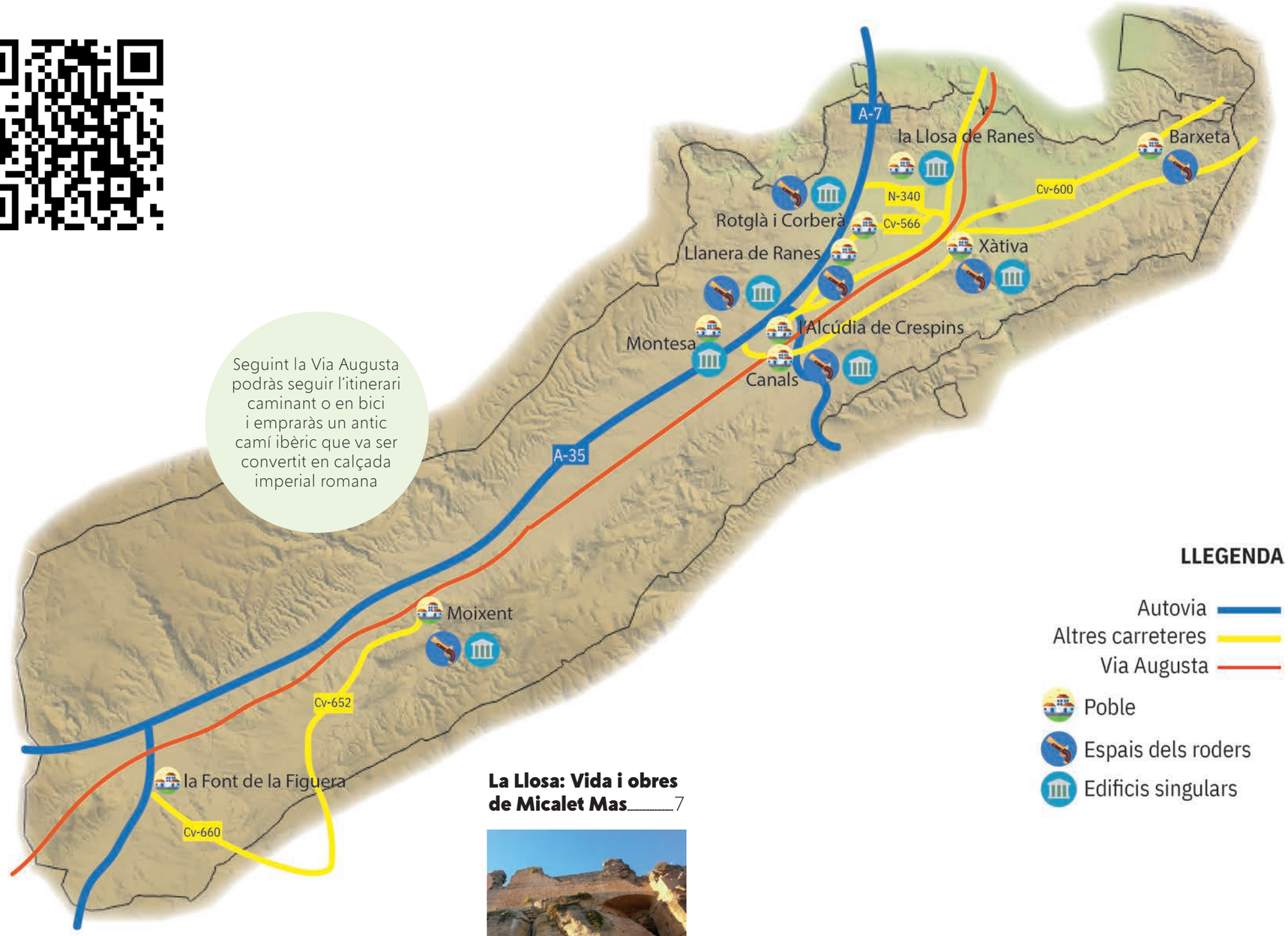

Seguint la Via Augusta podràs seguir l'itinerari caminant o en bici i empraràs un antic camí ibèric que va ser convertit en calçada imperial romana

La benvinguda del nostre embaixador 3

Barxeta terra de roders 5

La Llosa: Vida i obres de Micalet Mas 7

Xàtiva: Bressol i tomba de roders 9

Canals i l'Alcúdia: El territori del gat 13

Montesa: assalts, metges i misteris 15

Roders del "Far West" de la Costera 16

La benvinguda del nostre embaixador
Manel Arcos i Martínez
(Periodista investigador, expert en bandolerisme valencià del segle XIX)

Dues són les raons de pes que fan interessant posar en marxa una ruta de roders a la Costera. D'una banda, la comarca va ser una de les zones on el bandolerisme es va manifestar amb més virulència al llarg de tot el segle XIX. Roders originaris de la zona són Onofre Navarro (La Font de la Figuera); Doménec Giner Garcia, dit Camot (Xàtiva); Antoni Fayos Sarrió, dit el Confit (Canals); Josep Colomer Cardona, dit el Fraret (Vallada); Francesc Sahuquillo Vila, dit Galima (Xàtiva); Francesc Climent Tomàs, dit l'Abadegeret (Xàtiva); Antoni Navalón, dit Coca (La Llosa de Ranes); Miquel Mas Argente, Micalet Mas (La Llosa de Ranes); Estanislau Vila Navarro, dit el Carbonero (Montesa); Josep Esteve Grau Jordi, dit el Forneret de Manuel (La Torre d'en Lloris, Xàtiva); Antoni Pastor Alfaro, dit el Tardà (Canals); Francesc de Paula Jordi Climent Garrido, dit el Llanterneret (Torrella); i Josep Sanç Roig, dit el Fusteret (La Llosa de Ranes). D'altra banda, la Costera va ser escenari de fets extraordinaris, alguns dels quals encara es recorden hui en dia, com són l'assalt a la venta de la Bassa o del Canyaret, de Montesa (21 de gener de 1816); el robatori a ca Carlos Ruiz de Alarcón, de Xàtiva (22 de novembre de 1816); el tiroteig al carrer del Mig, número 52, de Canals (28 de gener de 1828); el segrest i posterior assassinat del metge de Montesa, Diego Terol Tolón (1 de novembre de 1870); i el crim del jutge Antoni Conejos Lluch al carrer de Montcada de Xàtiva (8 de juliol de 1872).

Barxeta, terra de roders.

Barxeta s'ubica a un paratge ideal per als roders, envoltada de serralades per tres dels seus costats que forçaven als viatgers a transitar per passos i ports de muntanyes on era molt difícil albirar qui aguaitava a les rodalies. A més a més, tant al seu costat de llevant com el de migjorn ens trobem amb zones de muntanyes poc habitades i, per acabar d'arrodonir la qüestió, Barxeta estava prou lluny de grans poblacions com per facilitar que passaren moltes coses abans que les autoritats s'assabentaren i reaccionaren. Amb aquestes característiques no ens pot resultar estrany que durant tot el segle XVIII i XIX Barxeta fora terra de roders, tant és així que una zona que ara es coneix com el Racó, molt pròxima al nucli urbà, fins fa poques dècades era coneguda com el Racó dels Lladres.

Gràcies al treball d'investigadors com Manel Arcos, sabem que en aquest paratge solia actuar el roder Bernat Bonaventura. Aquest malfactor va arribar a tenir tanta importància que els anys 1815-1816 es va instal·lar a la localitat una companyia de caçadors -tropes lleugeres amb uniformes que es camuflaven bé al terreny- del regiment d'Ultònia amb la finalitat de capturar-ho. Per aclarir-ho encara més, al poble van arribar entre 100 i 200 soldats a les ordes d'un capità el que ens deixa una idea de quina va ser la magnitud del problema. No es sap que va passar amb Bonaventura, però el 1818 la seua banda es dona per desfeta.

Altres dos roders locals de la mateixa època van ser els germans Josep i Francesc Escrivà Gregoris nascuts a les Cases d'Escrivà i que sembla que van formar part de l'estol de Bernat Bonaventura.

Uns anys després, el mes d'octubre de 1822, el roder Vicent Arlandis de Beniopa va intentar fugir de les tropes que el traslladaven junt a altres presos de Barx a Xàtiva. Després d'una persecució va ser abatut pels milicians de Barx al terme de Barxeta al paratge conegut com la Font de la Parra. No havia passat molt de temps, febrer de 1823, quan altre roder, Josep Sarrión "El tort de Miquel" de Quatretonda, era també abatut i soterrat a Barxeta.

Totes aquestes històries i fets no han sigut oblidats pel poble de Barxeta que manté el seu record amb la Ruta dels Roders que recorre bona part del seu terme i visita punts d'interès relacionats amb la història dels roders com la Font de Parra o les cases d'Escrivà.

Vista panoràmica de Barxeta

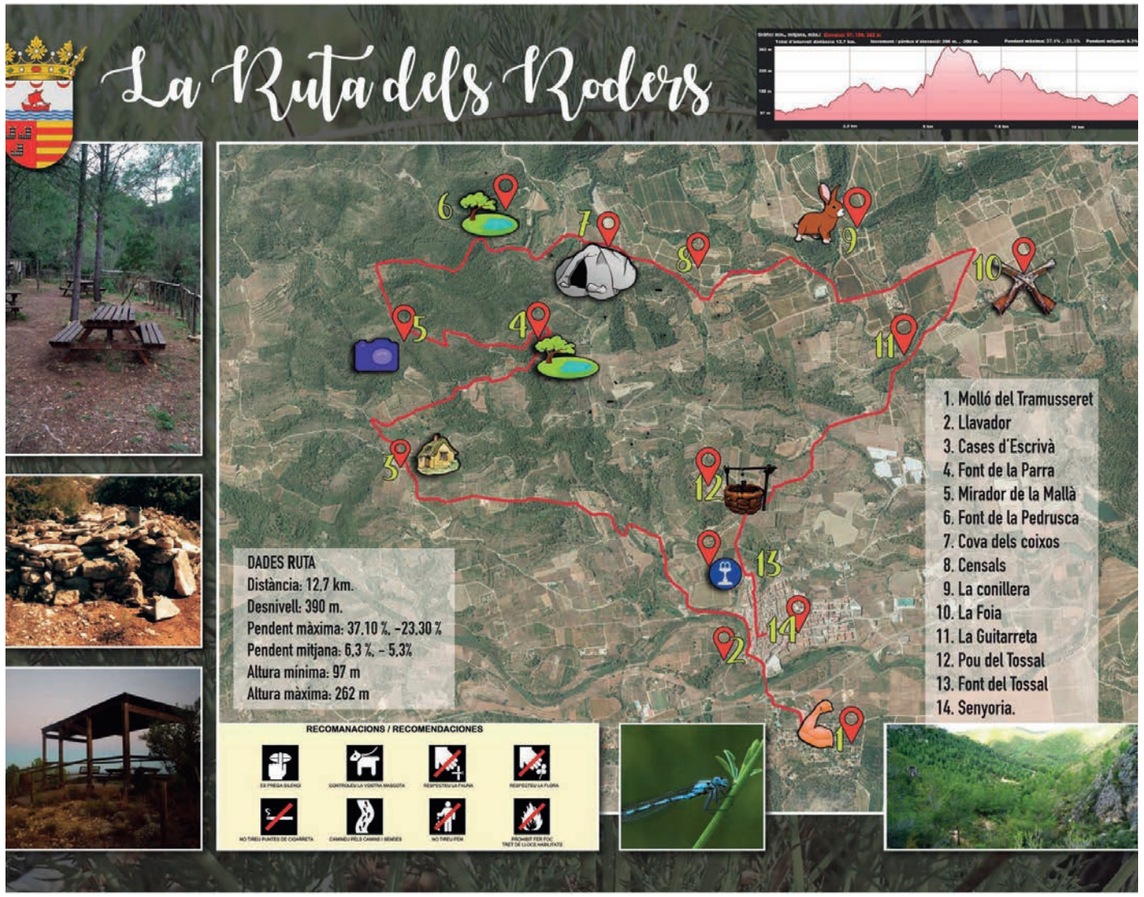

El regiment d'Ultonia, irlandesos a la Costera.

El regiment Ultonia va ser un regiment de l'exèrcit espanyol entre 1709-1818 reclutat entre irlandesos que fugien del domini anglés de la seua illa. Originalment eren uns 14.000 i van arribar a ser 20.000 tot i que després de la guerra de successió es van quedar en 5.000. Van tenir un paper notable als tres setges que va patir Girona durant les guerres napoleòniques i la seua estada a Barxeta va ser una de les seues darreres actuacions abans de la seua dissolució.

Recreació del regiment d'Ultonia (Girona)

La Llosa de Ranes: vida i obres de Micalet Mas.

La Llosa de Ranes que coneguem ara és ben diferent de la del segle XIX. En aquell moment el poble, com la resta de la comarca i de l'estat, es trobava dividit en bàndols que molt a sovint agafaven les armes fora com a un exèrcit, guerrillers o roders i es dedicaven a intentar imposar el seu domini a la resta. Així, molts dels roders valencians van començar la seua carrera per qüestions polítiques i molts d'ells van acabar al servei de cacics locals foren d'un costat o de l'altre mentre la resta de la població patia les seues malifetes.

Miquel Mas Argente "Micalet Mas" va ser un d'aquests casos. Nascut a la Llosa de Ranes l'1 de juliol de 1841 va viure amb la seua benestant família de propietaris agraris fins l'edat adulta a la casa que ara és el Nº1 de la Plaça Major. Tot i que l'edifici d'aquella època podria no coincidir amb la numeració actual. El 1863 ja era buscat per les autoritats

Panoràmica de la Llosa de Ranes

per no presentar-se a complir el servei militar obligatori. Un parell d'anys després ja apareixia als papers associat a la figura del roder socarrat Francesc Andreu Sahuqillo Vila "Galima" i comença a ser relacionat amb nombrosos crims, entre d'ells varis assassinats. Durant més de deu anys Micalet va ser un dels criminals més actius de la Costera i arribant a dirigir una colla de roders amb bones relacions amb les forces polítiques sagastistes de la comarca a les que sembla que va servir de pistoler en més d'una ocasió.

El 1873, en un gir dramàtic dels esdeveniments, Micalet Mas s'entrega a la justícia i amb les bones relacions i aprofitant les morts en circumstàncies sospitoses de la gent que el podia incriminar, pocs mesos després estava lliure al carrer. No va ser aquest el final de la vida pública de Micalet. Poc després ja hi havia notícia als diaris de l'època informant que Micalet es dedicava a extorsionar als votants de la contornada per tal que triaren els candidats de la seua elecció. Aquesta carrera política va continuar amb la seua elecció com alcalde de Rotglà i Corberà entre 1887 i a secretari municipal a partir d'eixe moment. Una carrera política que no va estar exempta d'actes violents i escàndols. El 1891 va ser acusat d'actes de corrupció i va haver de fer front a un intent d'assassinat per part d'altre roder de la Llosa de Ranes, Josep Sanz "el Fusteret", que el va deixar malferit. Per acabar d'adobar l'afer, el 1893 Gregori Sanchis l'alcalde que l'havia substituït a Rotglà i Corberà i el seu acusador principal en el cas de corrupció apareixia mort d'un tret d'escopeta. Micalet Mas va comparèixer davant la justícia eixe mateix any per respondre d'eixa mort però va ser absolt per falta de proves mentre que el cas que es seguia contra ell per corrupció també havia sigut tancat eixe mateix anys sense exigir-li responsabilitats. Tot i això Mas no va aconseguir eixir net del tot i des del govern se li va exigir que dimitira del seu càrrec de secretari municipal.

A finals de segle Mas, ja allunyat de la vida pública i es suposa que del crim, es va retirar a la seua casa del Carrer de l'Àngel de Xàtiva on va morir el 1813.

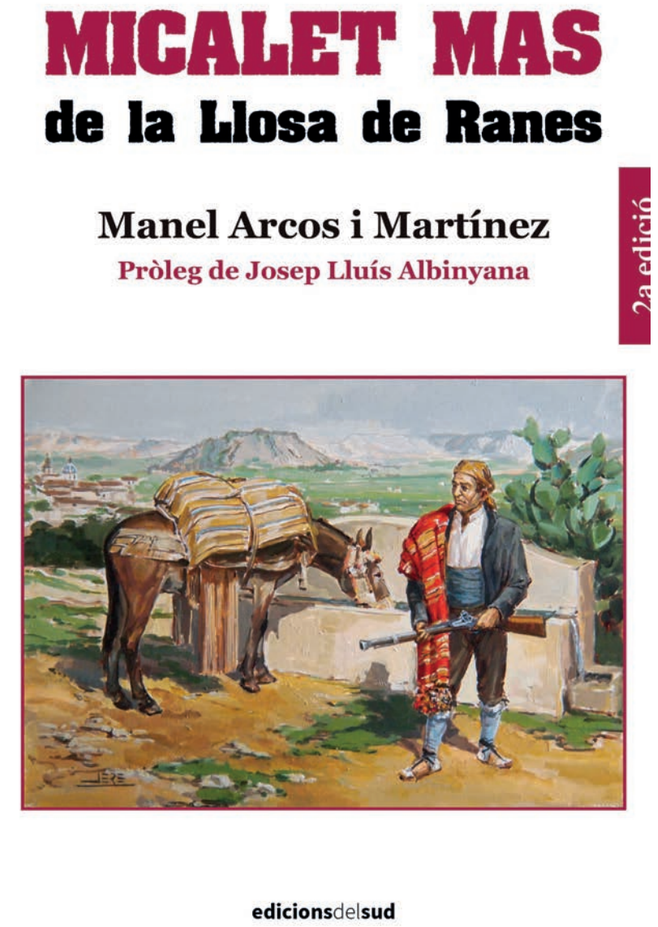

Estar fet un galima.

Micalet Mas va començar la seua carrera com a roder formant part de l'estol del socarrat Francesc Andreu Sahuqillo Vila "Galima". Aquest roder va ser conegut per la seua bona planta i per ser tot un atleta. A la Costera i altres zones de la rodalia encara s'empra l'expressió "estar fet un galima" o "ser un galima" per referir-se a una persona amb una excel·lent forma física. Curiosament, en castellà galima significava un robatori continuat i menut, potser el seu malnom provinguera d'aquesta expressió; mentre que en valencià significa ser un fartó o tenir una fam molt forta, que també quadraria amb la grandària que se li atribuïa al personatge.

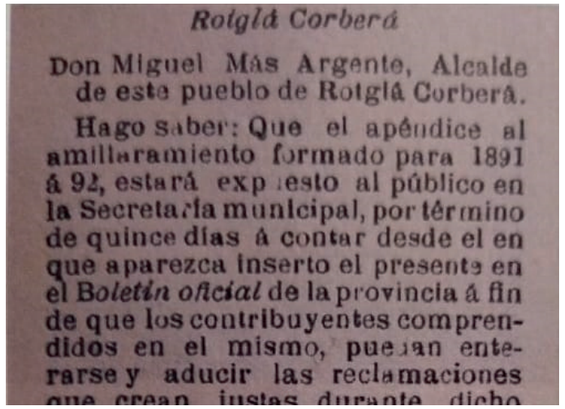

Rotglá Corberá

Don Miguel Más Argente, Alcalde de este pueblo de Rotglá Corberá.

Hago saber: Que el apéndice al amillaramiento formado para 1891 á 92, estará expuesto al público en la Secretaría municipal, por término de quince días á contar desde el en que aparezca inserto el presente en el *Boletín oficial* de la provincia á fin de que los contribuyentes comprendidos en el mismo, puedan enterarse y aducir las reclamaciones que crean justas durante dicho

Casa natal de Micalet Mas

Xàtiva: bressol, cau i tomba de roders.

Xàtiva ha sigut des de ben antic la ciutat més important de la Costera i de les seues rodalies, per açò no és d'estranyar que molts roders es relacionaren amb ella d'una manera o altra.

Ja en una data tan temprana com el 1571 el roder xativí i morisc Luís Borrico matava el batlle de la ciutat. Els moriscs, musulmans obligats a convertir-se al cristianisme i que eren oprimits pels cristians "vells", molt a sovint van acabar fent-se roders per tal de fer front a la injustícia quotidiana que patien. Aquests actes van anar creixent durant dècades fins que el 1610 foren expulsats dels territoris de la monarquia hispànica.

Un edifici important al món violent dels roders va ser l'antiga presó, a hores d'ara demolida, que es trobava al lloc que ara ocupa el Centre d'Especialitats "El Espanyoleto" a la plaça del mateix nom. Si ens fixem al seu aparcament encara podem ver alguns dels murs que van formar part de l'antic edifici. D'ací va fugir el famós roder local Camot i entre els seus allotjats més il·lustres es van trobar figures com Micalet Mas, l'Abadejeret, Galima...

Més visible és l'antic hospital que es troba al front de la Seu de Xàtiva. Aquest edifici, una joia de la transició entre el gòtic i el renaixement era el lloc on es portaven els roders ferits fins que es recuperaven o morien com va ser el cas del roder canalí del segle XIX Joaquim Faios Sarrió.

Posades com la "del Pescado" a la Plaça del mercat van ser punt de reunió de roders i al cas dels assaltants del Palau d'Alarcó que es van reunir a la "Posada del Sol". No van ser aquests els únics roders forans que van viure a la ciutat, el conegut Micalet Mas va acabar la seua vida residint al nº15 del carrer de l'Àngel de Xàtiva.

Casa de Micalet Mas (Xàtiva)

Hospital Vell (Xàtiva)

Acabar com Camot.

Nascut el 15/01/1791, Doménec Giner Garcia del Barri de les Barreres (Raval) de Xàtiva era conegut com "Camot". Va perpetrar nombrosos delictes i vàries fugues de la presó. Durant un dels seus empresonaments va matar en duel a altre reu i va portar a terme diversos colps que van impressionar els seus coetanis. En un assalt a la casa del canonge Cebrian, al carrer del mateix nom, els roders de Camot van matar i tallar el cap d'un dels seus companys que havia quedat atrapat per tal que no fos reconegut.

La llegenda diu que a la seua darrera fuga de la pressó de Xàtiva va passar per una androna i va quedar cobert per excrements humans i que en ser atrapat va pujar brut d'aquests al cadafal on va ser executat. D'aquest fet provindria l'expressió "acabar com Camot" que fa referència a alguna persona o cosa que acaba malament.

Per les investigacions de Manel Arcos sabem que Camot va acabar realment la seua vida de manera menys novel·lesca sent afusellat a València el 15 de novembre de 1826.

El robatori del palau d'Alarcó.

El 22 de novembre de 1816 un grup de roders armats va irrompre a la que possiblement era la casa més rica de la ciutat, el Palau dels Ruíz de Alarcón o Palau d'Alarcó. Aquesta família d'origen castellà havia fet créixer la seua fortuna a la ciutat i gaudia d'un palau tan sumptuós que el 1812 va servir d'allotjament al rei Josep I Bonaparte i el 1813 al mariscal napoleònic Suchet, famós pels setges de València. Sembla que mai es va poder aclarir qui van ser els famosos roders. Irònicament aquest palau és a hores d'ara la seu dels jutjats de la ciutat.

Els Seguí: Un colp cinematogràfic.

Un colp cinematogràfic. Un dels robatoris més nomenats, tot i el seu fracàs, del segle XIX va ser el robatori del Banc d'Espanya a València que va intentar l'estol dels Seguí. Els germans Seguí Pastor de Gaianes -Camil, Enric i Josep Ramon "El Zurdet- van ser tres roders que d'alguna manera es relacionaven amb els partits polítics progressistes arribant a ser guerrillers i que van acabar instal·lant-se a Xàtiva.

L'abril de 1871 Josep Ramon i Enric van participar a l'intent de robatori del Banc d'Espanya a València que es va fer per mitjà d'un túnel que recorria el subsol de la capital. Com que algú havia filtrat que anava a produir-se l'assalt aquella nit els esperava la Guàrdia Civil al banc. Es va produir un fort tiroteig abans que els roders pogueren fugir. Tot i que el colp no va assolir el seu objectiu els assaltants es van portar 9.000 duros (45.000 pessetes) una quantitat més que important si es té en compte que a l'època un treballador guanyava al voltant de dues pessetes diàries pel seu treball.

La majoria dels participants van ser detinguts als pocs mesos o es van entregar com va ser el cas de Josep Ramón Seguí. Menys sort va tenir Salvador Baiona, altre dels suposats atracadors, que va ser assassinat per Micalet Mas prop de l'estació vella de Xàtiva el juny de 1871.

Palau d'Alarcó, actuals jutjats (Xàtiva)

La Costera de Ranes, el rastre dels roders a la terra.

La Costera de Ranes és el tros de terra del marge esquerre del Cànyoles entre Montesa i el port de Càrcer. Històricament va ser també terra de roders. Tant que va deixar rastre a la toponímia local on podem trobar encara l'alt dels Bandolers i també la seua senda en terme de Llanera de Ranes.

Molt prop de Llanera està Rotglà i Corberà, poble del que va ser alcalde i secretari municipal el temut roder Micalet Mas i al que encara podem trobar el mausoleu o descansen les seues restes després d'una vida plena d'acció i violència. Al mateix poble podem trobar un edifici singular, l'assecador de tabac, que ara és l'ajuntament i futur museu del tabac. Aquest edifici no va ser coetani dels roders, però sí que va mantenir una forta relació amb uns dels seus hereus: Els estraperlistes i contrabandistes de la primera meitat del segle XX que van agafar el testimoni de delinqüència i rebel·lia dels roders a la comarca.

Sense abandonar Rotglà trobarem altre edifici, la Venta Reial, del junt al camí Reial de Madrid a València junt al qual es troba el mur amb un portó que donava accés a l'Hort de la Reina. Aquesta venta es va edificar a meitat del segle XVIII i va ser tant punt de trobada de roders com allotjament de les persones a les que furtaven i assetjaven aquests delinqüents.

la Venta (Rotglà i Corberà)

Les duanes de Cerdà.

En Cerdà podem admirar més vestigis de l'antic Camí Reial de Madrid. A dos punts d'entrada al poble es troben dos mollons de pedra que marcaven el punt on s'havien de satisfer les taxes per accedir al camí.

Duana (Cerdà)

Canals i l'Alcúdia de Crespins, el territori del Gat. .

Canals i l'Alcúdia de Crespins es troben a un dels principals nus de l'antiga -i també de l'actual- xarxa de comunicacions de la Costera. Aquest tarannà caminer s'ha fet visible des de ben antic amb la presència a la zona de la Via Augusta i, probablement, d'una posada romana a la zona. Un paper que es va fer més visible amb la construcció de varis ponts -encara visibles i sobre els que encara es circula a dia de hui- i l'antiga Venta del Compte que va ser malauradament demolida fa unes dècades. Aquesta venta, junt a la Venta Reial de Rotglà i Corberà, van tenir un important tràfic de viatgers atès que era el lloc on acostumaven a fer nit els viatgers que es desplaçaven de Madrid a València. Així es sap que la pròpia reina Isabel II va fer nit a aquesta venta durant alguna de les seues visites a la capital.

Tot aquest moviment i la proximitat de muntanyes, tant de la Serra Plana com del Port de l'Olleria, amb coves i racons ocults van afavorir que també la zona es convertira en un punt calent d'actuació de roders. Un rastre que, per exemple, ha marcat la toponímia de Canals amb el Barranc dels Lladres i la Llometa dels Lladres que es reparteix entre aquest poble i Montesa. Es tenen nombroses notícies d'actuacions de roders a la zona i es té notícia de vairs roders d'origen canalí del segle XVII (Andrés Bru, que actuava per la zona de Moixent, Roc Arcià, Jaume Rexach, Joan Yerves...). Però, un dels casos més espectaculars va ser el de l'assalt el 1814 per part de més de 50 roders del Casalot dels Guzmán -actual ajuntament- on vivia el que per aquella època era alcalde -Francesc Guzmán- i que es va veure acompanyat de robatoris a altres cases benestants del poble la mateixa nit. No sabem si té relació, però es tracta d'un cas molt semblant a la seua execució al que es va produir al del Palau d'Alarcó de Xàtiva un parell d'anys després.

A principis del segle XIX l'Alcúdia de Crespins i Canals es van convertir en un punt calent del bandolerisme per l'associació amb el roder de Carlet Doménech Anyó Primo "El Gat". Aquest va ser una figura carregada

Pont de la Venta

de controvèrsia a l'època atès que alguns el consideraven més un guerriller de les forces progressistes que un roder. Després de tornar a un breu exili a Gibraltar el Gat va refer el seu estol on figuraven molts roders de la Costera com Ximet "El de Xàtiva", Joaquim Escuder de la Granja de la Costera i els canalins Antoni Fayos "El Confit" -el seu lloctinent-, els germans Francesc i Josep Mallol o Josep Reig "Pep de Llorenç". Sembla que molts d'ells tenien parelles als pobles de Canals i l'Alcúdia de Crespins i hi acudien a fer nit a cases d'aquestes o de familiars. El 1828 l'exercit va ser avisat de la presència dels roders al poble de Canals dispersos per diverses cases, sembla que per la delació de Joaquim Escuder. Així es van presentar forces provinents de diverses unitats i es va produir una batalla campal pels carrers i de casa en casa que va culminar amb la mort del Gat a una casa del Carrer Mig de Canals després de moltes hores de setge quan va demanar a un company que el matara abans de rendir-se a les tropes atacants.

Casalot dels Guzman, actuals ajuntament (Canals)

Tram del carrer Mig, escenari del darrer combat del Gat

El Tardà de Canals

La tradició canalina de roders no va finalitzar amb la mort del Gat i la destrucció del seu estol. Antoni Pastor Alfaro "El Tardà" va ser un dels darrers roders actuant per la Costera. El 1874 ja va fer alguns colps de mà que van causar la seua captura a Cocentaina. El 1876, ja lliure, assalta una de les cases més benestants de Montesa, la de Francesc Aràndiga. Poc després tornava a ser capturat i fugia de la presó per ser després abatut per la Guàrdia Civil el febrer de 1878 al terme de Montesa.

Montesa, assalts, metges i misteris.

Montesa, potser per la presència dels contingents armats associats a l'orde que tenia seu al seu Castell-Convent, no ha sigut un tan teatre d'operacions com altres punts de la Costera, però també hi ha tingut les seues històries de roders i els seus llocs emblemàtics. Com ja s'ha esmentat a altra part d'aquesta guia, al terme de la localitat s'hi troba la llometa dels Lladres fent fita amb el terme de Canals on corre un barranc del mateix nom. Un dels primers roders locals dels que es té notícia és Josep Campos "Esgarracalces" que al segle XVII va operar principalment pels termes de Montesa i Aielo de Malferit, quedant encara rastre del seu nom a la partida d'Esgarracalces al nord del terme d'Aielo fitant amb els de Montesa i Canals.

A més a més, la localitat va ser testimoni d'un dels colps més audaços del roder canalí "El Tardà" que el 1876 junt a altre company es va disfressar de Guàrdia Civil per accedir al casalot de Francesc Arándiga, un dels principals propietaris agraris de Montesa, i furtar tot allò que va poder abans de fugir. Pocs anys abans, la localitat havia sigut testimoni d'un misteriós crim al que sembla que van estar implicats varis roders de la Costera. El juny de 1871 la família del metge de Montesa Diego Terol Tolón -originari de Xàtiva- i que portava setmanes desaparegut, rep l'avís que el seu cos es troba a una partida del terme. El metge havia pres part activa a la vida política del poble i sembla que va estar implicat a diversos enfrontaments i acusat entre d'altres d'actes violents i d'haver abusat d'una xiqueta. No podem saber si aquestes acusacions van ser reals o eren fruit dels odis polítics, però el cert és que poc després huit veïns van ser detinguts per la mort d'Agustín Vilar i les ferides a Joaquin Molina, cas al que el metge Terol havia estat implicat.

Mesos després i en base a les informacions recollides a l'època la justícia va imputar la mort del metge a al famós Micalet Mas i al seu company d'origen Estanislau Vila "El Carboner". És molt difícil a hores d'ara saber quines van ser les circumstàncies d'aquesta mort. Si va ser una venjança política, una

Tomba de Diego Terol

represàlia per les violències del moment o que algú es va prendre la justícia per la seua mà davant els possibles abusos a una menor. Ni tan mateix si la inculpació a Micalet Mas i el Carboner tenia algun fonament o va ser una solució fàcil per tancar un cas que era part d'un moment delicat i d'extraordinària violència a Montesa. L'únic que podem afirmar és que durant dècades molta gent de Montesa va cavil·lar sobre el que s'havia viscut al seu poble intentant trobar explicacions.

Casa de Francesc Arándiga

El Ponent de la Costera, roders del far west.

El ponent de la Costera fita amb les terres castellanes d'Almansa -a hores d'ara- i durant bona part de la nostra història també hi havia una frontera pel costat de Villena que no es va incorporar a l'antic Regne de València fins 1833. No és d'estranyar que Moixent i la Font de la Figuera foren escenari de nombrosos colps de mà que buscaven apropiar-se del que els comerciants passaven per la frontera.

Així el 1612 es va enviar des de València un grup a capturar "als diversos saltejadors" que furtaven als comerciants per la zona de la Rambla de Moixent. Sis anys després una comissió és enviada a reunir informació sobre "delinqüents, malfatans, bandolers, lladres, altres facinerosos aprocesats y malfatans que cascún dia fan y perpetren molts assaltaments, robos, homicidis y altres graves y enormes delictes" a la mateixa rambla. Per eixa mateixa a la rambla l'estol dels Peris es va fer amb un fabulós botí que passava dels 20.000 reals. No va ser aquest el darrer cas a la zona, on roders com el canalí Andrés Bru van fer diversos robatoris i homicidis. Sembla que part de la població local donava suport a aquests roders o al menys això pensaven les autoritats que el 1664 van acusar al notari moixentí Jaume Alfonso de donar refugi als roders a la seua propietat de les Alcusses. La Font de la Figuera, on es trobaven els camins de Murcia, Andalusia i la Manxa va ser altre dels grans teatres d'operacions de roders del segle XVII. La situació va arribar a ser tan violenta que un grup de roders locals va matar el baile -alcalde- de la localitat a la casa del Salt del Cavaller quan aquest els va parar per identificar-los.

Onofre Navarro va ser un dels roders més famosos de la Font de la Figuera i va destacar per la violència dels seus colps. El gener de 1815 va assaltar la venta de la Bassa, propietat del Marqués de la Romana i una de les principals parades en el camí de Castella, i va sotmetre a terribles tortures al venter fins que va confessar on amagava els diners. Afortunadament per a les seues potencials víctimes va ser capturat poc després i executat a Alcoi en maig de 1816.

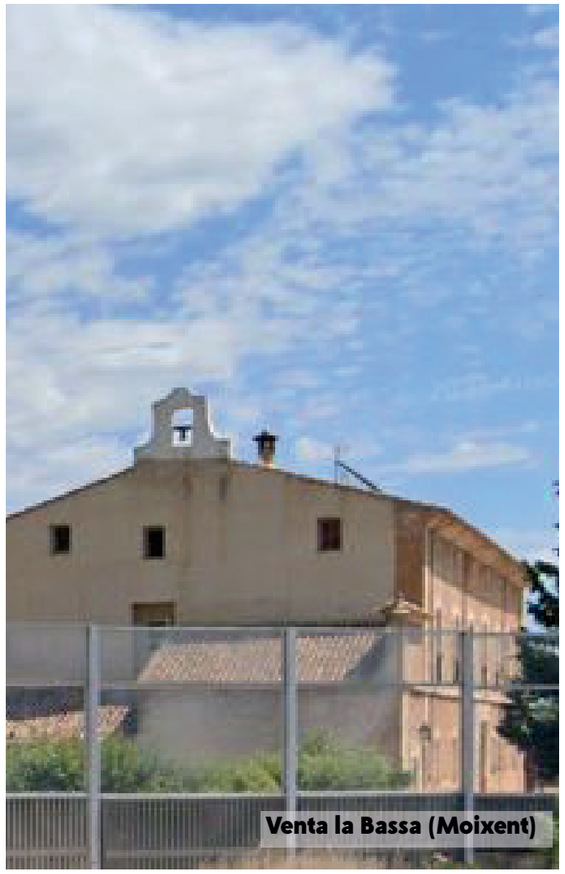
Venta la Bassa (Moixent)

Salt del Cavaller (Moixent)

Turisme La Costera

Tresors de l'interior

LA COSTERA - CANAL
mancomunitat de municipis

GENERALITAT VALENCIANA

TURISME COMUNITAT VALENCIANA

VALÈNCIA TURISME

PLA DE DINAMITZACIÓ I GOVERNANÇA TURÍSTICA DE LA MANCOMUNITAT DE LA COSTERA-CANAL

@turismelacostera @turismecostera @turismelacostera

www. turismelacostera.com